

**Posudek oponenta na bakalářskou práci Ondřeje Novotného: *Vztahy mezi vesnickým obyvatelstvem a Psychiatrickou léčebnou Horní Beřkovic v letech 1968-1989.*** Praha, Ústav českých dějin FF UK 2018, 43 stran plus přílohy

Posuzovaná práce Ondřeje Novotného se zbývá tématem z pomezí soudobých sociálních a kulturních dějin, dějin sociální a zdravotní péče a v neposlední řadě také dějin regionálních. Vzhledem k tomu, že se jedná o práci bakalářského formátu, je určitě třeba tuto badatelskou ambici ocenit, zvláště když se autor pustil mj. také cestou terénního kvalitativního výzkumu prostřednictvím rozhovorů s pamětníky. Je ovšem otázkou, zdali a do jaké míry se podařilo rámcové záměry práce naplnit.

Autorovou metodologickou oporou se stala zejména obsahová historická analýza dostupných pramenů archivní provenience či relevantních materiálů držení soukromých osob. V neposlední řadě se pak autor opírá o specifický pramen, jehož vznik inicioval a na jehož vzniku se podílel: rozhovory s pamětníky – inspirované orálněhistorickou metodologií. Ačkoliv by paletu metod a přístupů bylo možné i rozšířit (namátkou mě napadají přístupy filmovo-vědné a literárně-historické), pro rozsahově omezený formát bakalářské práce považují metodologický rámec na dostačující. Pro další potenciální bádání bych autorovi doporučoval jeho rozšíření zejména o vyrovnání se s konceptem tzv. biomoci francouzského filozofa M. Foucaulta a jeho následovníků, který je dle mého soudu pro studium moderních a soudobých dějin medicíny a lékařské péče (ale také vztahu společnosti vůči klinickým pracovištím a jeho aktérům) jen těžko opominutelný.

Co do uchopení problematiky kvalitativního výzkumu inspirovaného orální historií považují autorův přístup na akceptovatelný, v textu práce bych však ocenil větší propojení teoretických východisek načerpaných z dostupné teoreticko-metodologické literatury (zejména tuzemské, méně už zahraniční provenience), s tím, kterak je autor aplikoval ve vlastním výzkumu. Podobné pocity jsem zažíval při četbě metodologických pasáží o problematice paměti, která v řadě případů zůstává u obecných konstatování, ale ne již popisu praktického užití. Proto bych chtěl pro učinění lepší představy zkušební komise o těchto otázkách a pro průběh obhajoby položit autorovi tyto otázky:

-jaká byla jeho motivace k výběru tématu, jaká byla (či je) pozice (a „pozicionalita“) k problematice popisovaného místa (tj. léčebny a obce); jaká byla pozitiva či naopak negativa z těchto vztahů vyplývající

-jaká byla (či je) jeho pozice vůči narátorům, jež vystupují v citovaných rozhovorech, jaký klíč byl použit k výběru těchto osob, jak probíhal proces jejich vyhledávání, oslovování etc.; kde a jakým způsobem jsou rozhovory uchovány a zdali a jakým způsobem autor dostal eticko-legislativním požadavkům na práci a uchování s „lidskými zdroji“, jež disponují velkým množstvím citlivých údajů;

-jak by autor interpretoval roli paměti v procesu výzkumu; zdali shledal nějaké interpretačně nosná témata (v konfrontaci s dalšími prameny); zdali narazil v rozhovorech na nějaká témata citlivá, upozadovaná, tabuizovaná etc.?

Z oblasti sekundární literatury autor těží zejména z dosavadního zpracování dějin léčebny z roku 2011, které mu slouží jako cenné východisko pro další bádání. Autor se také opírá o metodologickou literaturu jak k problematice orální historie, tak i k problematice paměti, jejíž výčet i způsob vytěžení považují za dostačující. Za velký nedostatek naopak považují absenci titulů k problematice dějin tzv. normalizace (a to zejména sociálních a regionálních dějin), které by autorovi napomohly zvětšit interpretační rámec.

Soubor pramenných zdrojů tvoří zejména fondy archivní provenience (zejména spisového archivu Psychiatrické nemocnice v Horních Beřkovicích), dále pak jej tvoří dostupné a zároveň relevantní místní kroniky institucionální či osobní. Dále pak používá některé vzpomínkové práce, což bych velmi ocenil – na druhou stranu z mého pohledu

poněkud jednostranné přebírání této perspektivy poněkud přispívá k velmi pozitivně líčenému a relativně neproblematickému obrazu léčebny. Jedním z klíčových pramenů pak tvoří šest rozhovorů s pamětníky, které autor sám realizoval. Ačkoliv by se dala bezesporu využít i celá řada dalších pramenů (např. s prameny populární kultury, filmografie, nebo s dobovými anekdotami apod.), považuji pramennou paletu pro zmiňovaný formát práce za dostačující. Do diskuze bych chtěl položit otázku, zdali je badatelsky možné získat i reflexi ze strany bývalých pacientů, kteří v léčebně pobývali?

Struktura práce je bezesporu promyšlená a autor se snaží postihnout klíčové okruhy spojená s tématem. Jak jsem již zmínil výše, největší výhradu mám právě k faktické absenci metodologické části práce, jež by se dotýkala konkrétní aplikace výzkumných metod. Po stránce obsahové pak práci samotnou považuji za podnětnou sondu do velmi atraktivní problematiky, která by si zasloužila i další zpracování v budoucnu. Do diskuze bych chtěl položit otázku, zdali se nesetkal s případy, že by mezi chovanci léčebny byli také odpírači povinné vojenské služby? Právě cesta „medikalizace“ negativního vztahu k vojenské službě a čs.armádě totiž bývá mnohdy aktéry vzpomínána.

Po stylistické i formální stránce splňuje práce požadovaná kritéria, pouze v seznamu pramenů by však měl autor uvést veškeré rozhovory (včetně data a místa nahrávání), z nichž autor při své práci čerpal.

Celkově je možné říci, že práce ve svém formátu s dílčími nedostatky své cíle naplnila, byť spíše ve formě drobné pilotní sondy, než komplexnějšího podání. Autorovi ovšem nelze upřít snahu a zájem o téma a proto bych mu doporučoval v bádání pokračovat i nadále. Bakalářskou práci považuji za akceptovatelnou, doporučuji ji k obhajobě a v závislosti na kvalitě obhajoby ji navrhuji hodnocení mezi známkou 2 (velmi dobře) a 3 (dobře).

V Praze 9. 6. 2018

doc. PhDr. Pavel Mücke, Ph.D.